

ЛОГІСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Розкрито основні наукові підходи до визначення сутності логістичного управління підприємством, обґрунтовано мету і принципи логістичного управління. Проаналізовано основні причини, що зумовлюють труднощі імплементації основних положень логістики на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: логістичне управління, логістичний підхід, логістична система, матеріальні потоки, інформаційна логістична система.

PUKHALSKA I. P.
Khmelnitskiy National University

LOGISTIC ENTERPRISE MANAGEMENT: NATURE AND SIGNIFICANT

Logistic management of an enterprise: essence and main principles. Main scientific approaches to the definition of the logistic management of an enterprise are studied. The object and principles of the logistic management are reasoned. Main principles which cause difficulties in implementation of the main statements of logistics in local enterprises are analyzed. Most appropriate in the current economic conditions are a logistics approach to shaping the strategy of innovative development of large multi-industry, during which proposes to understand the process of building a mechanism by which all possible strategies of individual elements of the logistics enterprise system should be tightly linked and provide as soon as possible achieve the overall objectives of the enterprise.

Keywords: logistics management, logistics approach, logistic system, material flow, logistics information system.

Вступ. Динамічний розвиток ринкових процесів в Україні, реформування усього комплексу виробничих відносин вимагають створення принципово нової системи управління великими промисловими підприємствами. Це пов'язано з тим, що входження України до світового економічного простору як рівноправного економічного партнера ставить перед вітчизняними промисловими підприємствами проблеми, створені як їх тривалою роботою в умовах командно-адміністративної системи, так і необхідністю становлення сучасної ринкової економіки та зміною цільової орієнтації підприємств [1, с. 3].

Для досягнення стійкої конкурентоспроможності на ринку актуальним є питання пошуку інноваційних моделей розвитку й управління підприємством, однією з яких є застосування логістичного підходу до управління підприємством. Використання українськими підприємствами інноваційних концепцій і стратегій логістичного управління дозволить підвищити конкурентоспроможність і прибутковість бізнесу, поліпшити стан національної економіки й рівень добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем, пов'язаних з управлінням логістичною діяльністю підприємств, присвячені праці О. Амоші, М. Білопольського, В. Гесця, А. Грандберга, М. Гордона, Б. Данилишина, С. Дорогунцова, Л. Зайцевої, А. Кальченко, Є. Криківського, Р. Ларіної, В. Мамутова, О. Мошенця, М. Окландер, В. Смиринського, Н. Чухрай та інших. Необхідність подальшого теоретичного обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій щодо формування логістичної стратегії управління промисловим підприємством потребує подальшого розроблення, що й зумовило тему статті.

Постановка завдання. Метою статті є визначення економічної сутності логістичного управління та обґрунтування його основних принципів в умовах сучасної української економіки.

Результати дослідження. Формування теоретико-методичних напрямів логістики здійснювалось починаючи із XX ст. Окремим галузевим науковим напрямом розвивалось управління та менеджмент організацій. Необхідність формування базових основ управління логістикою, зокрема, теорій, принципів, засад було зумовлене потребою налагодження системи планування, організування, впровадження та контролю у логістичному процесі.

Діяльність будь-якого підприємства можна охарактеризувати як процес, що постійно повторюється, тому логістичне управління можна розглядати як замкнений управлінський цикл, який також постійно повторюється. Як циклічний процес логістичне управління розглядають з позицій структурного, процесного та функціонального підходів, які тісно пов'язані між собою. Логістичне управління органічно пов'язане з теорією і практикою маркетингу та менеджменту, тобто ув'язкою виробництва і реалізації товарів з реальним платоспроможним попитом покупців, стимулюванням реалізації шляхом реклами товарів, гнучкої політики цін і торгових націнок (знижок), пошуком нових сфер діяльності для отримання доходів тощо. Діалектична взаємодія і взаємопроникнення логістики, маркетингу та менеджменту дають в сукупності економічний ефект [6].

Незважаючи на те, що застосування логістики в економіці України зумовлене сучасними реаліями,

управлінню підприємствами на засадах логістичних підходів приділяється поки що недостатньо уваги порівняно із розвиненими країнами. Зарубіжні компанії давно й успішно використовують логістичні підходи, тоді як українські підприємці роблять тільки перші кроки в цьому напрямі.

Труднощі імплементації основних положень логістики на вітчизняних підприємствах полягають, насамперед, у нестабільності економіки України, а найважливіші проблеми, пов'язані з ефективним використанням логістики у вітчизняному підприємництві, на думку науковців [2, 3], можна поділити на об'єктивні й суб'єктивні.

Об'єктивними причинами є недосконалість методологічної бази впровадження логістики в реальний сектор економіки України; невизначеність меж використання логістики в існуючих господарських системах; нестійке правове поле діяльності підприємницьких структур, а також непродумана система оподаткування; відсутність необхідної структуризації діяльності господарських систем, яка потрібна для впровадження логістики; значний моральний і фізичний знос виробничого устаткування; слаборозвинена транспортна інфраструктура, яка не відповідає сучасним вимогам (високий ступінь фізичного і морального зносу транспортних засобів і, як наслідок, низька ефективність їх функціонування); низький рівень розвитку виробничо-технічної бази складського господарства; недостатній рівень розвитку й використання сучасних систем електронних комунікацій, електронних мереж, систем зв'язку та телекомунікацій.

Суб'єктивними причинами є відсутність кваліфікованих фахівців з логістики і потенційне небажання менеджерів змінювати сталі стереотипи роботи на тлі загальної низької правової й управлінської культури. Начальники служб постачання, доставки, продажів, які звикли виконувати свої традиційні функції, перешкоджають упровадженню наскрізної схеми управління матеріальними потоками підприємства, оскільки цілі логістики не збігаються з цілями окремих функціональних підрозділів. Більше того, окреме підприємство, оптимізоване з погляду логістики, може виявитися неоптимальною ланкою в загальному логістичному ланцюзі у зв'язку з тим, що логістичний підхід передбачає включення в ланцюг безпосередньо виробничого підприємства і пов'язаних з ним постачальників, посередників, клієнтів. Саме координація роботи ланцюга, що складається з різних підприємств, є найважчою при використанні логістичних методів управління.

Термін «логістика» має давню історію. Ще в Древній Греції він означав «мистецтво роздумів і обчислень»; в Римській імперії – правила розподілу продовольства. Проте, найвідомішим є значення, яке отримала логістика за часів правління візантійського імператора Лева VI (889-912 рр.), згідно із яким вона означала військову науку, яка займалася в основному здійсненням чіткої, злагодженої роботи тилу по забезпеченню військ всім необхідним задля отримання перемоги у військовій кампанії. Таке трактування логістики зберігається до цього часу. Загальною метою логістичного управління є реалізація й узгодження економічних інтересів безпосередніх і опосередкованих учасників підприємницьких процесів через найефективніше використання ресурсів в існуючих на даний час умовах господарювання.

Аналіз існуючих підходів (табл. 1) до визначення поняття «логістичне управління» дозволив надати узагальнене визначення даного поняття; таким чином логістичне управління – це такий підхід організації діяльності підприємства, що ґрунтується на засадах та принципах логістики, характеризується системною комплексністю управління товарно-матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками задля досягнення ефекту синергії з метою задоволення потреб підприємства та запитів споживачів з мінімальними витратами ресурсів та часу.

Загальна мета діяльності кожного підприємства конкретизується у підцілях, які визначаються потребами оптимізації і раціоналізації підприємницької діяльності, розвитком інфраструктури логістичної системи з урахуванням чинного законодавства про створення сучасної матеріально-технічної бази виробництва і товарного обміну, активного використання прогресивних інформаційних технологій.

Діяльність промислового підприємства як логістичної системи, тобто такої, що підлягає логістичному управлінню, може бути подана за фазовим поділом трьома блоками [1]:

1) логістика постачання, під якою розуміють комплексне планування, управління та фізичне опрацювання потоку матеріалів, сировини, комплектуючих та відповідного інформаційного потоку від їх переміщення від постачальників до початкового виробничого складування;

2) логістика виробництва, яка включає управління процесами від початку виробництва до передавання продукції у сферу збуту;

3) логістика збуту охоплює управління переміщенням готових виробів до замовника.

Відмінною рисою логістичного управління є системний, цілісний підхід до організації та здійснення переміщень матеріалів і готових виробів на всьому шляху від виготовлення до кінцевого споживання. Логістичний підхід надає можливість розглядати рух вантажу від постачальника до споживача як систему, що становить поєднання взаємодіючих логістичних ланцюгів.

Характерне для логістичної концепції мислення системними категоріями вимагає трактування логістичних завдань як комплексу залежностей, а логістики – як єдиного замкненого в собі простору завдань підприємства. У теорії управління підприємством така сфера завдань визначається як важлива функція підприємства [2]. Тобто логістика трактується як одна з важливих функцій, які реалізуються на підприємстві, серед яких можна виділити основні й допоміжні.

Таблиця 1

Визначення поняття «логістичне управління»	
Автор	Визначення
Є. Крикавський	Логістичний менеджмент – менеджмент в логістичних системах на засадах теорії логістики.
Б. Паласюк	Логістичне управління полягає в цілеспрямованому впливі на логістичні потоки з метою синхронізації їхньої взаємодії і досягнення ефекту синергізму.
І.В. Струтинська	Логістичне управління – це процес приведення інфраструктури підприємства до стану рівноваги або досягнення цілей з ефективного забезпечення та обслуговування логістичних процесів та операцій на підприємстві.
Л.В. Забуранна	Логістичне управління – це процес цілеспрямованого впливу на логістичні потоки з метою балансування їхнього руху і досягнення ефекту синергізму.
С.В. Мочерний	Логістичне управління – це процес формулювання стратегії, планування, управління і контролю за переміщенням і складуванням сировини, матеріалів, виробничих запасів, готових виробів та формуванням інформації від пункту виникнення до пункту використання (споживання) з метою найефективнішого пристосування та задоволення потреб клієнта.
Л.В. Фролова	Логістичне управління як цілеспрямований вплив на просторово-часове балансування бізнес-процесів, пов'язаних з формуванням потоків матеріальних і нематеріальних цінностей, метою якого є ефект синергізму, що проявляється в чистому грошовому потоці підприємства.

Основні принципи для підприємницької логістики можуть бути такі:

- погодження логістики з корпоративною стратегією;
- удосконалення організації руху матеріальних потоків;
- забезпечення надходження необхідної інформації та сучасної технології и обробки;
- прагнення до ефективного управління людськими ресурсами;
- підтримка тісного зв'язку з іншими фірмами у виробленні стратегії;
- ретельна розробка логістичних операцій; прагнення до укрупнення партій товарів;
- сприйняття логістики як унікальної сфери творчості для стратегічної орієнтації фірми; оцінка ефективності діяльності логістичних підрозділів [5].

Узагальнюючи наведені вище принципи можемо виокремити систему основних для логістичного управління підприємством (рис. 1).



Рис. 1. Система основних принципів для логістичного управління підприємством

Ефективна діяльність підприємства неможлива без упровадження інформаційної системи управління, наявність якої дозволяє швидше реагувати на зміни ринку, раціоналізувати управлінський процес, автоматизувати здійснення ряду операцій.

Основними концептуальними положеннями логістичного підходу до управління внутрішньовиробничими потоками промислового підприємства є сучасні тенденції в галузі управління потоками сировини та матеріалів, що передбачають перехід до гнучких планів виробництва, обміну та споживання. Наявність гнучких планів дозволяє уникнути проблем, пов'язаних із використанням традиційних методів управління внутрішньовиробничими потоками промислового підприємства. Перш за все стає можливим складання більш збалансованих та внутрішньо узгоджених планів управління виробничими потоками й виробничо-господарською діяльністю промислового підприємства. Крім того, до таких планів значно легше і простіше вносити необхідні корективи.

Особливими характеристиками логістичного управління, як і управління загалом можемо окреслити наступні: один із специфічних видів діяльності, що відрізняє його від інших видів діяльності; головною формою логістичного управління виступає вплив відповідних суб'єктів управління (керівників) на його об'єкт (логістичну систему); вид діяльності, що здійснюється безперервно у часі та просторі; здійснюється як процес, що відбувається у чіткій структурно-логічній послідовності окремих його етапів; завжди підпорядкований визначеним цілям та завжди характеризується певним результатом; управлінська діяльність потребує раціонального використання необхідних ресурсів та відбувається в умовах ризику і невизначеності [4].

Висновки. Найдоцільнішим у сучасних умовах господарювання є логістичний підхід до формування стратегії інноваційного розвитку великих багатопрофільних промислових підприємств, під яким пропонується розуміти процес побудови механізму, за допомогою якого усі можливі стратегії діяльності окремих елементів логістичної системи підприємства повинні бути щільно пов'язані між собою та забезпечувати якомога скоріше досягнення загальної мети підприємства.

Література

1. Хаджинова О.В. Логістична стратегія управління витратами великого багатопрофільного промислового підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 „Економіка, організація і управління підприємствами” / О. В. Хаджинова. – Донецьк, 2006. – 23 с.
2. Амітан В.Н. Логістизація процесів в організаційно-економічних системах / В.Н. Амітан, Р.Р. Ларіна, В.Л. Пілюшенко. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2003. – 73 с.
3. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
4. Забуранна Л.В. Логістичне управління підприємством: сутність та передумови розвитку / Л.В. Забуранна // Сталий розвиток економіки. – 2010. – № 7. – С. 120–123.
5. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії : підручник для студ. вищ. навч. закладів / Євген Васильович Крикавський. – Л. : Національний університет «Львівська політехніка», Інтелект-Захід, 2004. – 416 с.
6. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії : підруч. / Є.В. Крикавський. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка», Інтелект-Захід, 2006. – 454 с.

Надійшла 04.05.2016; рецензент: д. е. н. Нижник В. М.